

BIJLAGE

Bezwaren van de Stichting Landschap Oldambt tegen de uitwerking van de voorgenomen noodwaterberging juncto EHS-verbindingen in het gebied Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden - maart 2009

Uitgangspunten

In het ontwerp Provinciaal Omgevings Plan 2009-2013 staat “Het landschap van de Waddenzee, Eems en Dollard met het daaraan grenzende dijken- en wierden-landschap is internationaal het belangrijkste” (p. 83). Dat belang komt voort uit het unieke karakter van het landschap in wijde zin, d.w.z. het landschap zelf met een nog leesbare geschiedenis en de het beeld mede bepalende, bijzondere bebouwing.¹ De ter discussie staande ingrepen liggen geheel in dit gebied en verdienen een inpassing die recht doet aan deze status.

In dat Ontwerp POP III staat reeds “Wij vinden het belangrijk dat de inrichting van de EHS integraal wordt benaderd, dus naast de natuurdoelen ook voldoende aandacht voor onder meer landschap, cultuur-historie..” (p.20). Op pagina 94 van die nota staat “Cultuurhistorie moet dan ook een serieus uitgangspunt zijn bij landschapsontwikkeling en ruimtelijke ordening.

In een motie van de Staten dd.5 november is dat nader gedefinieerd als “...de provincie kiest voor een integrale inrichting van de EHS gebaseerd op twee uitgangspunten, nl. natuur en landschap (waaronder inbegrepen cultuurhistorie, geomorfologie en archeologie), ...” De motie verzoekt “.. het College dit nadrukkelijker mee te nemen bij de gebiedsgerichte uitvoeringsprojecten en in het overleg met de betreffende beheers- en inrichtingsorganisaties..” Die motie biedt een toetsingskader voor ook de onderhavige plannen.

De Stichting Landschap Oldambt is noch tegen de aanleg van verbindingzones in het kader van de aanleg van de EHS noch tegen de aanleg van (nood) waterberginggebieden in het Oldambt per se. De SLO wijst slechts, in lijn met genoemde motie, varianten af die *onnodige* schade aan het landschap toebrengen.

Procedureel

Wij hebben bezwaar tegen het voorgestelde tempo van de besluitvorming dat serieus onderzoek naar betere alternatieven de pas afsnijdt. De EHS dient per 2018 gerealiseerd te zijn, de (nood)waterberginggebieden ultimo 2015. U maakt niet duidelijk waar de *deadline* mei 2010 voor realisatie van dit plan op gebaseerd is. Er is meer tijd nodig voor het verrichten van transparant, controleerbaar, onafhankelijk onderzoek naar alternatieven

¹ Met de term **landschap** wordt in het vervolg bedoeld: **het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische waarden.**

die met minder schade aan het landschap en meer draagvlak onder de bevolking tot dezelfde beoogde ecologische en waterstaatkundige resultaten zullen leiden.

Wij zijn verbaasd over de gevolgde procedure: eerst een gebiedsbegrenzing doen vaststellen zonder in detail duidelijkheid te bieden omtrent de consequenties daarvan op het uitvoeringsniveau, om vervolgens pas de consequenties voor de uitvoering geheel inzichtelijk te maken.

Materieel

I (Nood)waterberging.

a) Hamdijk e.o

1) Het grootste bezwaar dat de SLO heeft tegen de voorliggende plannen is de *hoogte van de kades* die wordt voorgesteld in het Hamdijkgebied om de (nood)waterberging te realiseren. Die vormt een aanslag op het open karakter van het landschap en verdonkeremaant de cultuurhistorie en geschiedenis van dat landschap. De marginale aanpassingen in het plan verhelfen die niet structureel: kades met een kruinhoogte van 2,7 m t.o.v. het maaiveld laten zich niet in het bestaande landschap inpassen. (Dat ter plekke van het Bos op Houwingaham toch al sprake is van aantasting van het landschap is geen argument: die aantasting van het landschap dient ongedaan gemaakt te worden i.p.v. verder gefixeerd. Zie hieronder.)

Het alternatief dat de SLO voorstelt is een veel grotere oppervlakte landbouwgrond geschikt te maken voor noodwaterberging waardoor de kades *pari passu* lager kunnen. Die ruimte is uiteraard te vinden, indien daar met verve naar gezocht wordt. De gronden hoeven niet aan hun agrarische bestemming onttrokken te worden.

Het argument om daar van af te zien is dat dan de watertoevoer naar het bergingsgebied gecontroleerd zal moeten kunnen worden. Dat zou te duur in aanleg, kwetsbaar en risicovol zijn en te duur in onderhoud. Wij achten dat argument weinig overtuigend: bijna alle waterstaatkundige werken in Nederland zijn gebaseerd op reguleerbare waterniveau's. In het voorliggende plan is eveneens op meerdere plaatsen sprake van afsluitbare waterdoorlaten (bijv. op p. 30). Als het risico elders aanvaardbaar klein gehouden kan worden dan moet het langs het B.L. Tijdens-kanaal ook lukken. Inzicht in de meerkosten van aanleg en onderhoud werd in de Statenvergadering van 5 nov. weliswaar gegeven, maar leek niet echt gebaseerd op een grondige en verifieerbare berekening. En zei de Werkgroep Landschap, o.l.v. de voorzitter van de SER Rinnoy Kan, niet dat behoud van de kwaliteit van het landschap best wat mag kosten?

Een ander nader te onderzoeken alternatief is een veel langere en vanaf de Hamdijk naar het zuiden toe geleidelijk verbredende strook land ter weerszijden van het B.L. Tijdenskanaal, omsloten door kades met een kruinhoogte gelijk aan die van genoemd kanaal, van voldoende oppervlakte om als additionele (nood)waterberging te dienen. Het areaal kan voor landbouw behouden blijven wanneer een lagere kade het plas/drasdeel scheidt van de (nood)waterberging. Mechanische inlaten worden dan overbodig.

2) Wij stellen voorts voor het gehele oppervlak van het “Bos op Houwingaham” integraal deel te laten uitmaken van de reguliere waterberging, met kades die max. 1,0m boven het maaiveld uitsteken, als dras/plas deel van de EHS. Bos op die plek is landschappelijk een anomalie die het verdient ongedaan gemaakt te worden.² Voordat hier bos was aangelegd maakte het deel uit van een snelwegpanorama op het unieke gebied aan beide zijden van de grens. De recreatieve functie wordt licht overschat, daar het van Nieuweschans is afgesneden door de snelweg. Bestaat er onafhankelijk onderzoek naar het recreatieve gebruik van het bos en naar het recreatief potentieel? Weegt dat gebruik op tegen de schade die het aan de kernkarakteristiek van dit unieke landschap toebrengt? Gaat het POP niet vooral over “... *diverse* landschapskwaliteiten ... die steeds belangrijker worden ... ook voor het toerisme” en over “... het versterken van het eigen karakter van onze provincie” (p. 25)?³

Subsidiar vragen wij, indien dit bos om vooralsnog onduidelijke redenen gehandhaafd zou moeten worden, het karakter ervan geheel in “nat bos” te veranderen, zodat het alsnog geschikt wordt voor en onderdeel van het reguliere bergingsgebied, met kades die de 1,0m boven het maaiveld niet te boven gaan.

b) (Nood)waterberging langs de benedenloop van de Westerwoldse Aa

Wij zijn in principe bereid de voorstellen in dit gebied te accorderen, *indien* de dijkhoogtes worden aangepast. Tegen de geprojecteerde dijkhoogtes hebben wij overwegende bezwaren.

1. Hoger dan +2,0m NAP is niet functioneel.⁴
2. De geprojecteerde hoogtes overstijgen de historische hoogtes verre.⁵
3. Onnodig hoge dijken vormen onnodige visuele obstakels in het open landschap. Die wijzen wij af.

² Het vestingkarakter van Nieuweschans weer zoveel mogelijk zichtbaar maken én het met bos omringen: de inconsistentie in het beleid is manifest en trekt een forse wissel op gebrek aan historisch besef bij de aanschouwer. Inundaties passen beter bij een vesting.

³ Is zo'n bosje toeristisch interessanter dan een akker- en weidevogel of een plas/dras gebied?

⁴ In 1998 bleken de bestaande kadehoogtes op dit tracé trouwens al voldoende om het water te keren.

⁵ Zij zijn hoger dan de bestaande kades aan Duitse zijde die op hun beurt bij de laatste kanalisatie van de Aa zijn verhoogd en dus nu al hoger zijn dan zij historisch waren. Dit hoogte op hoogte stapelen leidt tot even ernstige als onnodige aantasting van het landschap.

Mocht berging van vrijkomende grond het motief vormen om deze a-historische, niet functionele, landschappelijk schadelijke hoogte te wensen dan is verbreding i.p.v. verhoging van het profiel of opslag de voor de hand liggende keuze.

II EHS-verbindingzones

De EHS verbindingzone is uitdrukkelijk bedoeld als nat en niet bedoeld als stapsteen naar sluipende verbossing. Begroeiing boven ooghoogte is strijdig met de kernkarakteristiek van dit open gebied. Geplande wilgenbossen en ander struweel dat niet aan genoemd criteria voldoet, wijzen wij af. Wij verwachten heldere en afdwingbare overeenkomsten met de beoogde terreinbeheerders: dat zij het op zich nemen verruiging te zullen voorkomen.

Bij de gemaakte haast plaatsen wij wederom vraagtekens: zou het niet beter zijn te wachten met deze ingreep en investering tot er zekerheid is dat de zuidelijke tak van deze verbindingzone aansluiting geeft op soortgelijk gebied in Duitsland en niet een doodlopende weg wordt? Die duidelijkheid is er nu, naar het voorkomt, niet.

Ten zuiden van Nieuweschans bepleiten wij een EHS-verbindingstrook, als en wanneer de noodzaak daarvan is aangetoond, die het Bos op Houwingaham als dras/plas gebied insluit (voor uitvoering: zie boven), voor het overige niet breder is dan minimaal is voorgeschreven⁶, aan beide zijden van het B.L. Tijdenskanaal gesitueerd wordt en nergens boven de bestaande kruinhoogte van de kades langs genoemd kanaal uitsteekt.

⁶ Beslag op landbouwgrond betekent een evenzo grote aantasting van de **habitat** van bedreigde akker- en weidevogels, waarvan er **12 op de rode lijst** staan. Zie pag. 15 van de voorliggende notitie.